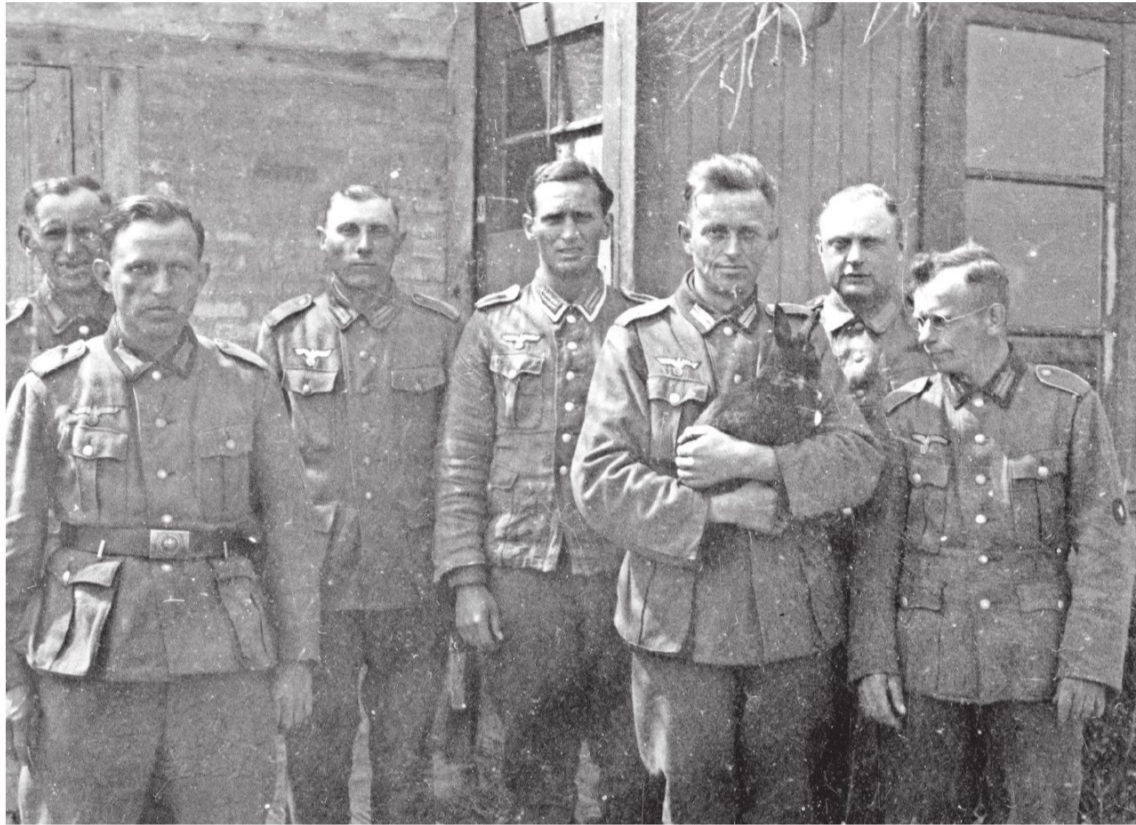

OUDER WESTLAND

In deze rubriek wordt teruggeblikt op een historische periode of gebeurtenis in Westland.

Na 75 jaar is de Tweede Wereldoorlog in Westland vrijwel uit beeld verdwenen. Wel zijn er nog bunkers, grove onderdelen van de Atlantikwall die samen met een tankgracht het kassenland vertekenden. Een aantal wordt nu historisch landschapsmonument.

▲ Duitse soldaten in 1944 bij hun onderkomen van Stelling 34. ARCHIEFFOTO

▲ De Stelling 34 langs de Maasdijk met de gemaaide 'loopgraven'. FOTO STICHTING STELLING 33

Verankering van de oorlog

Rien van den Anker

De fascinaties van Peter de Krom, ooit professioneel documentaire-fotograaf, lijken tegenstrijdig als we aan de noordkant van de Maasdijk door hoog gras ploeteren. In de richting van een bunkercomplex met bijna onzichtbare schutterspoortjes.

„Historisch gezien een unieke plek die bewaard moet blijven, maar ook een oase van groen waar we er te weinig van hebben. Jammer alleen dat dat alles wordt verstoord door het verkeer op de dijk.” Hij moet wel lachen als ik opmerk dat er in de oorlog ook veel vrachtwagens, zelfs tanks, voorbijreden. De Krom is voorzitter van de Stichting Stelling 33, die op historische gronden delen van de Atlantikwall wil behouden. Die ‘muur’ was een immens verdedigingscomplex langs de kust van noordelijk Noorwegen tot aan de Frans-Spaanse grens. Aangelegd om te voorkomen dat de geallieerden via de zee het Duitse Derde Rijk zouden binnenvallen.

Hoek van Holland was in dat duizenden kilometerslange verdedigingswerk een belangrijk zwaar bewapend steunpunt. Dat betekende dat er veel bunkers en luchtafweergeschut werden geplaatst, op dertien knooppunten, Stellingen genaamd. Ook dat er dwars door Westland, van Arendsduin via de Maasdijk naar de Nieuwe Waterweg, een gigantische gracht werd aangelegd. Elf kilometer lang, 20 meter breed en soms wel 4 meter diep. In de Hoek kon je alleen

komen via drie zwaar verdedigde toegangen, de Stellingen 53, 45 en 33. Een andere had het nummer 34, lag langs de Maasdijk niet ver van Heenweg. Grijs beton lardeert daar een groene driehoek langs het water, die vroeger de tankgracht was, hier ‘woonde’ ruim 75 jaar terug de Wehrmacht. Met samengeknepen ogen en enige fantasie zie je nu Duitse soldaten lopen, hoor je luide bevelen. Beangstigend, indrukwekkend, historisch, in die volgorde. Ook monumentaal, nu als ‘groene loopgraven’.

Tankgracht

„Hoe wreed ook, die Atlantikwall is historisch erfgoed dat je betekenis moet geven. Daarvoor is er dit project ‘Breekbaar landschap’, dat vertelt dat de Duitsers die tankgracht dwars door het Westlandse kassenland-schap bouwden. „Een hele regio

werd gespleten en dat heeft grote effecten gehad op het sociale maatschappelijke en (familie)leven van de bewoners”, vertelt De Krom, terwijl we – vredig bizar – aan de rand van een geschutspuut in het gras gaan zitten. Het laten ‘herleven’ van Stelling 34 is inmiddels vergevorderd. Op subtiel wijze is het landschap tussen de betonnen objecten voorzien van, ogenschijnlijk zomaar, strak gemaakte voetpaden. Op de rest van het terrein staat het gras bijna een meter hoog. „Op luchtfoto’s van de Engelse Royal Air Force hebben we precies het netwerk van de Duitse loopgraven teruggevonden. En dat hebben we met maaimachines nagebouwd. Als je tussen dat hoge gras loopt, zeker kinderen, dan heb je een beetje het gevoel van hoe het toen was in die half ondergrondse gangen.”

Maar daardoor, zo vertelt hij, is de afschrikwekkende plek ook een soort

Hoor je de veldmuisjes piepen?

–Peter de Krom

groen rustpunt geworden waar flora en fauna de ruimte krijgen. Waar natuur nog natuur kan zijn. Als het op de dijk eventjes stil is, zegt hij onverwachts: „Hoor je de veldmuisjes piepen?”

Een probleem was wel dat de bunkerplek, hoewel ruim zichtbaar vanaf de Maasdijk, niet via de weg, maar alleen per boot bereikbaar is. De Deutsche Gründlichkeit bracht uitkomst want niet ver weg lag een andere Stelling, nummer 46, die voor De Krom en de zijnen qua geschiedenis ook bijzonder is. Die ligt vlak bij Dijkkerwaal, is wel aan de landzijde bereikbaar en ook aan het water.

„Die plek heet ‘Betonnen heuvels’, omdat vrijwel alles eerst ruim vijf meter onder de aarde was bedolven, met grond uit de verbrede en verdiepte tankgracht. Na de oorlog werd die daar weer gedempt en kwamen de bunkers naakt in het landschap te liggen.”

Net als bij 34 is nu opnieuw geprobeerd geschiedenis en ecologie te bundelen. „We wilden dat grond verschuiven, van graven en dempen, allebei laten zien. Dus is het landschap precies tot de helft nagemaakt, inclusief een zichtlijn naar de blote bunker.”

Als het aan Peter de Krom ligt, blijft het niet bij deze twee. Ook de plek Stelling 33, verwijzend naar de stichtingsnaam, staat op het programma met als thema ‘Verschoven verleden’. „Die ligt bij de Oranjesluis en moest worden verschoven omdat hij jaren geleden in de weg stond voor de aanleg van de Hoeksebaan. Vandaar die naam.”

BETEKENIS

Ook eten en slapen in Hoekse bunker

De Stichting Stelling 33 wil met vernieuwende concepten de betekenis van de Atlantikwall belichten. Mede door de coronacrisis is de opening van de Stellingen 34 en 46 uitgesteld tot voorjaar 2021. Er is inmiddels een klein maar

groeidend vrijwilligersleger dat veelal in het weekeinde de projecten aanlegt en onderhoudt.

Nummer 46

Binnen niet al te lange tijd moet er bij nummer 46 een steiger aan de waterkant van de vroe-

gere tankgracht komen. Een ander project heet Cocondo waarbij de telefoonbunker op de Vinetaduin in Hoek van Holland wordt omgebouwd tot logeerlocatie. Ook dat staat op stapel voor volgend jaar. Het project Breek-

baar Landschap kwam tot stand in het kader van 75 jaar vrijheid en wordt (financieel) ondersteund door de provincie Zuid-Holland, de gemeente Westland en het Hoogheemraadschap van Delfland. Informatie: stelling33.nl